

Kitaplar ve Tenkitler :

TÜRK İŞLEMELERİ

Kitabın Adı : Türk İşlemeleri
Yazan : Melek Celâl
Basıldığı yer : İstanbul - Kenan Basımevi, ve Klîşe
fabrikası - İstanbul
Fiatı : 150 Kuruş

“*Türk İşlemeleri*.., bu sahada, bizde yazılmış ilk eserdir. Bu güne kadar buna ait yapılmış tetkikleri malesef yabancı dillerden bekliyor ve yabancı ellerin ortaya koymasile öğreniyorduk. Türklerin her devirde ve her sahada vücade getirdikleri eserlere ait yabancı tetkikler, başlı başına bir kütüphane teşkil edecek kadar zengin olduğu gibi, muhtelif şahıs ve hey’etler tarafından memleketimizden toplanarak Avrupa müzelerine taşınan örneklerde, büyük bir yekûn teşkil etmektedir.

“*Melek Celâl*.., bize bunları tanıtmakla kalmayıp, toplamak suretile de korunmasını ve kurtarılmasını temin etmeğe çalışıyor. Günden güne miktarı azalan ve yerine gelmiyen bu gibi eşyaların millî Hars ve san’at bakımından üzerinde durmak, onları toplamak ve elden çıkarmamak, her Türkün ve bil-hassa Halkevleri Müze ve Tarih şubelerininin başlıca vazifesi olmalıdır.

Bunlara ait yapılmış tetkiklerden istifade etmesini bilen

milletler arasında Almanların pek ileri gittiğini görüyoruz. Almanya Dahiliye vekâletinin himayesile “*Anadolu İşleri*,” namıyla neşredilen bir eserin mukaddemesinde şu satırlar vardır [1]

“Anadoluda mevcut eski san’atların dokuma ve işleme kısmındaki güzellikleri, şekil ve renk hususunda sanayiimize bedîi istikamette yeni zenginlikler vereceğini ümit ederek yaptık. Halı ve çini hususunda olduğu gibi, sanayiimizin bu şubesine dahi yukarda zikrettiğimiz güzel eserlerden ilham almayı temin etmek arzusundayız. Eski devirlerin iktisadî bünyesini aydınlatmak için, Anadolu güzel san’atlarının muhtelif şubelerini ayrı ayrı göz önüne getirmek lâzımdır. Eski Türk el işlemleri Avrupa ile Asya arasındaki mevcut Kültür irtibatının kudretini ortaya koyar mahiyette olduğu cihetle kitabımız, aynı zamanda bu hususu da tebaruz ettirmektedir. Eski Türk san’atlarının, dolaşısıyla bu şubelerinin estetik bakımdan ne yüksek bir dereceye varmış olduğunu görüp de, aynı sanatın bu günkü Pestzinde mahsullerinin zevk düşkünlüğünden müteessir olmamak imkânsızdır. Genç Türkiyenin sarfettiği enerji ile bütün bu parlak maziyi tekrar canlandıracağını ümit ederiz.,”

Buna benzer daha bir çok örnekleri ihtiva eden başlangıçtan sonra Türk işlemlerinde kullanılmış matiflerle karşılaşmaktayız. Bunlar arasında “Timurun mührü,” ismi verilen matifin, aydınlanmasını temin eden ilmî tetkik ve aramaları Türk tezyinatı bakımından çok ehemmiyetlidir. Bu kısım muhtasar olmakla beraber orijinaldir. Bundan sonra işlemlerin renkleri ve matiflerin tertip ve tanzimi gelir. Muhtelif misallerle izahına muvaffak oldukları bu bahisle örnekleri anlama ve zevk duyma imkânını her seviyeye temin edecek bir vuzuh var. Gelişi güzel ve tesadüfü olmayan bu güzel işlerin sanat sıraları birer birer çözülüyor ve şuurlu bir anlayışla bizi örneklere doğru götürüyor.

[1] Kleinasiatiscbe stickercisi Dr, Bernhard Dietrich

Bu güzel örnekler 16 ncı asırdan 19 uncu asır ortalarına kadar olan zamana ait her yerde teşadüf edilmeyen örneklerdir. Üçü renkli ve mütebakisi renksiz olan bu güzel parçalara bakıp Türk kadınının ve Türk zevkinin yüksekliğini yeni san'at usullerinin yerini tutmadığı ve tutmayacağı kanaatine varılır. Modern insan için yeni bir san'at araştırmaları karşısında garp milletlerinin bunlara verdikleri kıymet, makinenin cemiyette yaptığı inkilâp ve Teşevviüse uğrayan zevklerin yanında Türk işlemelerinin müstakar kıymeti bir kat daha artmış oluyor.

Kütüphanemize gayet nefis bir eser kazandırmış olan (Melek Celâl) e bu yoldaki çalışmalarında candan muvaffakiyetler dileriz.

Kenan Özbel

